

Sluis Wandelroute 4,5 km

Trek je wandelschoenen aan en ontdek de pareltjes in Sluis.

Sluis is een vestingstad. Over en onderlangs de stadswallen kun je prachtig wandelen in alle jaargetijden.

Onderweg kom je de "pareltjes" van Sluis tegen, zoals de oude stadspoorten uit de 15e eeuw, waaronder De Steenen Beer, Waterpoort, Zuidpoort en Oostpoort. Ook passeer je windkorenmolen "De Brak", de molen is nog regelmatig in bedrijf.

Een beschrijving van deze bezienswaardigheden, de routebeschrijving en een plattegrond (laatste pagina) vind je hierbij terug.

Veel wandelplezier!

Sluis is ontstaan rond 1260 en droeg oorspronkelijk de naam Lamminsvliet. Het was gunstig gelegen aan het Zwin tussen de zee en stad Brugge en op redelijke afstand van de plaatsen Oostburg, Aardenburg en Damme.

In 1290 kreeg Sluis stadsrechten en ontwikkelde zich tot een welvarend internationaal handelscentrum. Rond 1425 kwam Sluis tot bloei. Overal was het een drukte van belang, in de haven, op de markten en pleinen waren arbeiders, ambachtslieden en handelaren druk in de weer. Er werd feest gevierd en er waren spectaculaire ontvangsten.

Helaas verzandde het Zwin en raakte Brugge in verval. Schepen bleven weg, de handel viel stil en werk en inkomsten gingen verloren. In 1550 was Sluis slechts een schim van wat het ooit geweest was.

Sluis heeft dus een rijke historie, waan jezelf in de voetsporen van de waakzame wachters en duik mee in de geschiedenis van Sluis tijdens deze wandelroute.

Een plattegrond kun je terugvinden op pagina 6.
Deze wandelroute start je op het Walplein, t.h.v. het standbeeld van J.H. van Dale.

Het is vast de beroemdste Sluizenaar, **Johan Hendrik van Dale**. Iedereen kent wel de woordenboeken "De Dikke van Dale". Wat velen niet weten, is dat Johan Hendrik van Dale in Sluis geboren is (15 februari 1828). J.H. van Dale was de samensteller van "het Groot woordenboek der Nederlandse taal".

Op 26-jarige leeftijd werd hij hoofdonderwijzer van de openbare lagere school en in 1855 stadsarchivaris van Sluis. Van Dale schreef schoolboekjes, haalde aktes voor verschillende talen, natuurkunde, landbouwkunde en wiskunde.

Hij kreeg vele mooie banen aangeboden, maar hij wilde zijn geboortestreek nooit verlaten. De voltooiing van zijn woordenboek heeft Van Dale nooit meegemaakt. Op 19 mei 1872 stierf hij aan de pokken. Hij werd begraven op de begraafplaats van Sluis. Zijn leerling en vriend J. Manhave heeft het woordenboek afgewerkt.

In Museum 't Belfort op de Groote Markt van Sluis komt u alles te weten over J.H. van Dale, taal en dialecten.

Loop een stukje verder langs het water tot aan de vijf oude stenen palen.

Deze **5 hardstenen palen** zijn eeuwenoud. De middelste paal is een oude jurisdictiepaal (1660) van de stad Sluis. Tot 1794 was hij in gebruik om het rechtsgebied aan te geven van Sluis en 's Lands van den Vrije van Sluis. Op de ene kant van de paal staat dan ook 't Vrije' en op de andere kant 'Sluys'. De vier andere palen staan niet meer op hun oorspronkelijke plaats. Het zijn zogenaamde Oostenrijkse palen en duiden de grens aan tussen Staats-Vlaanderen en de Oostenrijkse of Zuidelijke Nederlanden. Waarschijnlijk zijn ze geplaatst na het verdrag het Verdrag van Fontainebleau (1785) dat vrede sloot tussen Oostenrijk en de Nederlanden. Op de palen zie je aan de ene kant een medaillon met de Staatse staande en gekroonde leeuw. Op de andere kant een medaillon met de Oostenrijkse 'dubbele arend'.

Loop verder langs het kanaal / Jaagpad tot aan de houten brug (Parmabrug).

Ga de brug over, meteen links en sta even stil.

Je staat nu bij het kanaal Sluis-Brugge, wat we te danken hebben aan Napoleon. Daarom wordt het ook wel **'Napoleonkanaal'** genoemd. Het kanaal wordt ook wel Damse Vaart genoemd. Het werd gegraven tussen 1812 en 1814 door Spaanse Krijgsgevangenen in opdracht van Napoleon. Hij wilde een verbinding maken tussen Brugge en de Westerschelde voor zijn (militaire) scheepstransporten. Door de nederlaag van Napoleon kwam men niet verder dan dit punt. In 1854 werd het kanaal doorgetrokken tot in het centrum.

Later werd het kanaal gebruikt door trekschuiten en stoomboten die een verbinding hadden tussen Sluis en Brugge. Hierover zijn mooie verhalen, eentje daarvan vertellen we graag: Dwaal eens terug in de tijd... Kort na 1854 kwam er een trekschuit-verbinding tussen Sluis en Brugge. Die tocht kon wel 3 uur duren. De trekschuiten hadden een goede reputatie wat lekker eten betreft. Er stapte eens een reiziger aan boord die zich tegoed deed aan 3 schotels

met o.a. gemarineerde haring, geroosterde schapenbout, gestoofd kalfsvlees, kaas, noten en vruchtentaart. Hij declareerde aan zijn baas twee stuivers voor de reis en een gulden en tien stuivers "wegens verteer aan boord". Mooi verhaal, toch?

Aan je rechterkant zie je 'De Steenen Beer', hier loop je de stadswallen op.

Reeds in de 14e eeuw werden versterkingen aangelegd om de toen belangrijke handelsstad Sluis te beschermen. De Spanjaarden heroverden de stad in 1587 maar in 1604 werd de stad ingenomen door de troepen van Prins Maurits. Uit deze tijd stamt het grootste deel van de versterkingen.

Je staat nu bij de **Steenen Beer**, deze wordt ook wel Westpoort of Brugse Poort genoemd.

Deze versterkte stadspoort was onderdeel van de vestingwal die Sluis moest beschermen tegen de aanvallen van heel wat legerbenden. De versterking heeft vele zware aanvallen vanuit Brugge te verduren gehad. De Steenen Beer is een schim van wat het ooit geweest is, het bestond uit o.a. een manschappenzaal, een wapenzaal, een wenteltrap, opslagruimte en een kruitmagazijn.

De wandelroute gaat nu verder bovenop de stadswallen. Onderlangs zie je de historische stadgracht.

De **Waterpoort** werd gebouwd door stadsmetselaar Joris Lietac in 1424. Sinds het ontstaan van Sluis tot 1572 kwam door deze poort het overtollige water uit de omgeving van Aardenburg de stad binnen. Via een sluis stond het water in verbinding met de Sluise haven en met het Zwin.

Je loopt verder over de wallen tot aan de Nieuwstraat. De route gaat straks verder over de wallen, via de Zuidpoort, die je aan de overkant van de straat ziet. Maar we slaan eerst even links af en lopen naar de molen.

De molen van Sluis (1739) was de eerste stenen molen in de streek. Je kunt de molen bezoeken (entree via de winkel). Vanaf de stelling heb je een mooi uitzicht over Sluis en omgeving. In de Middeleeuwen waren er in Sluis een tiental molens. In 1920 waren er daarvan nog maar drie over, nu nog maar één. Molen de Brak is een windkorenmolen, een bovenkruier met stelling. Het bovenste gedeelte van de molen kan naar de wind gezet worden (de molenaar noemt dat kruien).

De molen werd “De Brak” genoemd naar een Frans hondenras “Braque”, een jachthond die steeds met zijn neus in de wind loopt (net als de windvaan op de molen).

Er zijn zes zolders (verdiepingen), de graanzolder, de builzolder, de maalzolder, de steenzolder, de luizolder en de kapzolder.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd “De Brak” verwoest. In 1950 begon de heropbouw. De molen is nog regelmatig in bedrijf.

Loop terug naar de wallen, richting de Zuidpoort.

De Zuidpoort is de oudste poort van Sluis, het was de oude toegangspoort van Sluis naar Aardenburg, hij was vroeger veel groter. De poort was tot 1795 in gebruik. Via deze poort kwam men over een lange loopbrug en ophaalbrug in het ravelijn (verdedigingseiland) “Vriesland”. Vanaf hier kon men dan via een soortgelijke verbinding de vaste wal bereiken.

Rechts aan de ingang van de poort zie je het oude poortwachtershuisje, tot 1838 werd deze bewoond.

Loop verder over de stadswallen tot aan de Oostpoort.

De Oostpoort is gebouwd door Joris Lietac tussen 1424 en 1432. In 2010-2011 is de poort gerestaureerd. Aan het einde van dit gedeelte van de wallen zie je het “Galgen”bolwerk. Hier werden ter dood veroordeelden terechtgesteld.

Loop de stadswal af en sla linksaf de Zuiddijk op, richting het Belfort, volg de loopwijzers van het wandelnetwerk. Via de Dinsdagstraat kom je bij het St. Janskerkhof.

Hier heeft vroeger de **St. Janskerk** gestaan. Dit godshuis (14e eeuw) was vroeger, met zijn afmeting van 84 meter lengte en 26 meter breedte, één van de grootste van de streek. Tijdens de 80-jarige oorlog tegen de Spanjaarden werd de kerk zwaar beschadigd. Na deze oorlog werd ze hersteld.

In de St. Janskerk bevonden zich graftombes van vooraanstaande personen o.a. raadsheren van de Hertogen van Bourgondië en gouverneurs. Het gebouw werd verwoest door een brand in 1811, waarschijnlijk door de onoplettendheid van een loodgieter.

De resten van de afgebrande kerk bleven staan tot in 1823. De fundamenteën werden in 1948 blootgelegd en men ontdekte beschilderde grafzerken. Het rijtje witte huisjes de rechterzijde zijn de “rentjes”. Rentjes is de benaming van de vroegere huur (rent) huisjes.

Loop verder via de Dinsdagstraat

In deze straat vind je veel ‘huizen van Bedaux’. **Jos Bedaux** (geboren in Tilburg) werd in 1946 gevraagd om zo’n honderd woningen, winkels en openbare gebouwen te ontwerpen en te realiseren in Sluis, dat door oorlogsgeweld grotendeels verwoest was. Er werd gekozen voor wederopbouw volgens het oorspronkelijke middeleeuwse stratenplan, om het eigen karakter van de oude stad zoveel mogelijk intact te laten. De woningen van Bedaux onderscheiden zich vooral door het eigen karakter. Bedaux is erin geslaagd om elk ontwerp een persoonlijke toets te geven. De ene keer door het toepassen van natuurstenen of metalen gevelornamenten, de andere keer door iets andere ramen of bovenlichten te gebruiken. Ook liet hij de maten van de woningen met regelmaat in breedte en hoogte variëren. De woningen van Bedaux hebben, ondanks de bijna zeventig jaar die ze oud zijn, hun gezicht, hun oorspronkelijke karakter, voor een groot deel behouden.

Loop verder door de Dinsdagstraat richting het Belfort op de Grote Markt.

De 'trots' van Sluis is het **Belfort** op de Grote Markt in Sluis. Het is het enige Belfort in Nederland.

Het bouwen van een belfort is een Belgische en Noord-Franse traditie. Het Belfort van Sluis werd gebouwd in de 14e-15e eeuw.

Het belfort is een rechthoekig gebouw met een ingebouwde toren: het eigenlijke Belfort. Dit is een vierhoekige toren met vier uitgekraagde hoektorentjes. Een belfort is in oorsprong een middeleeuwse, Vlaamse toren met klokken die werden geluid bij belangrijke gebeurtenissen, zoals een brand, de nadering van een vijandelijk leger of de afkondiging van een wet.

Later duidde men er het stadhuis mee aan waar de belfortoren deel van uitmaakte. Een belfort was (en is) het toonbeeld van stedelijke trots, prestige en gezag.

De historische raadzaal is de mooiste zaal van het Belfort. Ze is versierd met wapenschilden en balkdecoraties en is verder 'aangekleed' met schilderijen uit de 17e en 18e eeuw, middeleeuwse voorwerpen en een indrukwekkend, uitbundig gedecoreerd vierschaarhek uit de 18e eeuw. Belangrijke gebeurtenissen speelden zich hier af, onder andere het huwelijk van Filips de Goede met Isabella van Portugal (1430) en ook de verloving van Karel de Stoute met Margareta van York (1468).

De zaal is nog steeds in gebruik voor o.a. raadsvergaderingen, ontvangsten, huwelijken. De kelder is tegenwoordig in gebruik als expositieruimte. Vroeger deed een gedeelte van de kelder dienst als pijnkamer, hier stond de pijnbank om martelingen uit te voeren. De kelder is in gebruik geweest voor diverse doeleinden, zoals opslagruimte voor oorlogstuig, het drogen van visnetten en als vleeshal.

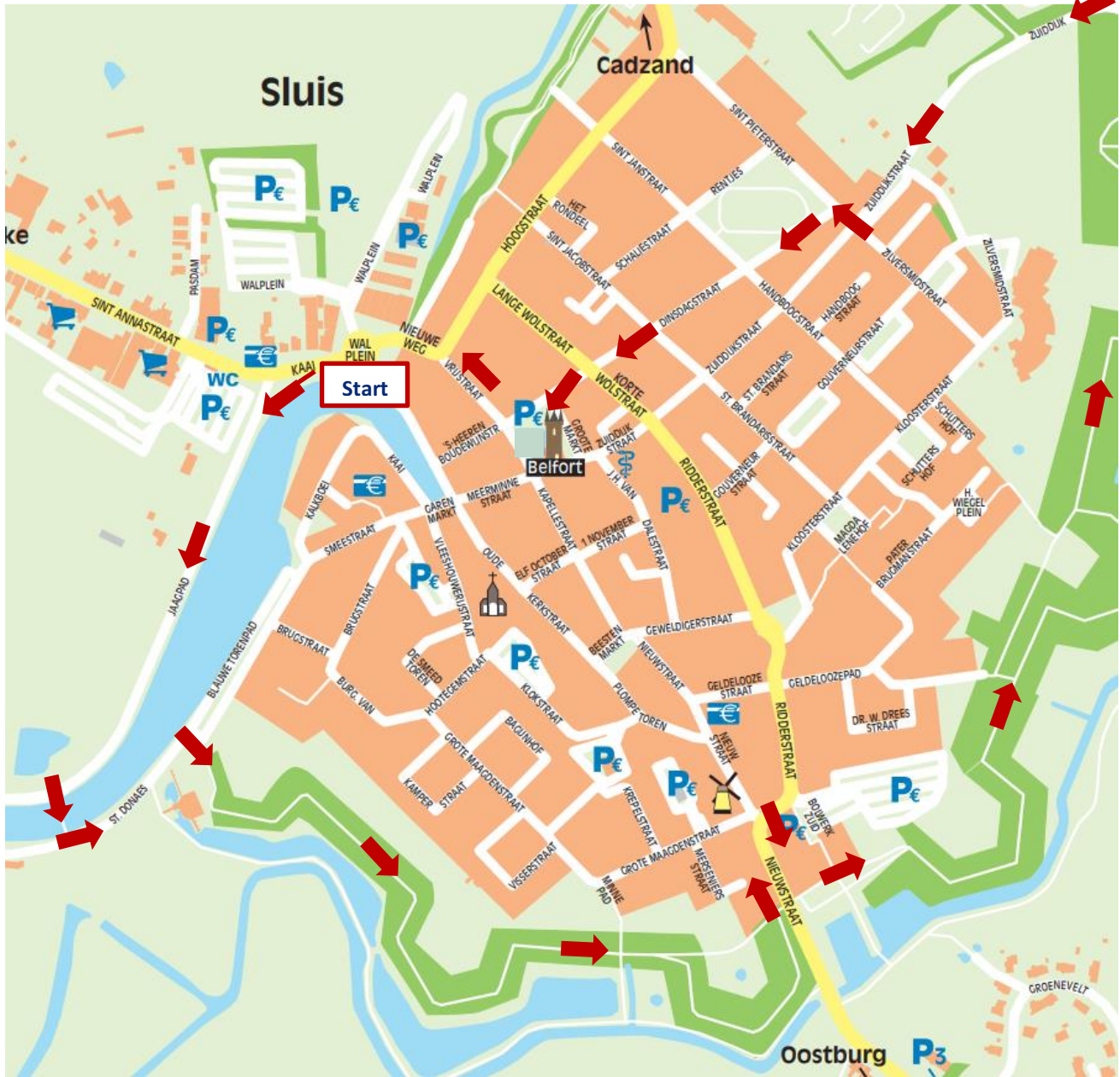
Het Belfort doet tegenwoordig dienst als interactief museum. De pijnbank is nog steeds te zien, je kunt er een historische kennisquiz over Sluis spelen of je kennis over dialecten testen. Het is mogelijk om de toren te beklimmen, je wordt beloond met een prachtig uitzicht over de Zwinstreek.

Hoog in de Belfortoren zie je een houten mannetje staan, dat is "**Jantje van Sluis**". Jacob van Huse maakte in 1424 dit klokkenmannetje. Hij slaat elk kwartier met zijn hamer op de klokken. Er is een prachtige legende over "Jantje": Jantje is 'de' held van Sluis! We gaan terug naar het jaar 1606. Sluis was in die tijd een machtige vesting. Er was een sterk Nederlands garnizoen gelegerd. De Spanjaarden wilden met alle mogelijke middelen het gebied weer in handen krijgen. Zij hadden afgesproken om de aanval in te zetten als de Belfortoren een bepaald uur zou slaan. Men wachtte en wachtte...uren gingen voorbij en nog steeds had er geen klok geslagen. Wat was er aan de hand? Die dag was het kermis in Sluis en Jantje kon de verleiding niet weerstaan. Hij daalde de wenteltrappen van het Belfort af en mengde zich in het feestgewoel en keek te diep in het glaasje. Hierna was hij niet meer in staat om de klokken te luiden....een geluk bij een ongeluk!

Tip: Proef bij één van de vele horecazaken die Sluis rijk is, eens een "Jantje van Sluis" bierje.

Je bent nu op het eindpunt van de wandeling en in hartje Sluis. Om evt. terug te keren naar het beginpunt van de route loop je rechts de Vrijstraat in, je komt dan weer terug op het Walplein (startpunt).

www.sluisonline.nl

